

**ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

α. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- 1) Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής (1923)
- 2) Πάουερ
- 3) Ηνωμένη Αντιπολίτευσις

Μονάδες 15

β. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακολούθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι,

1. Έλληνες κάτοικοι της Ρουμανίας απελάθηκαν λόγω της έξαρσης του Κουτσοβλαχικού ζητήματος, που επηρέαζε τις σχέσεις Ελλάδος - Ρουμανίας
2. Η Μικρά Ασία, ο ελλαδικός ηπειρωτικός χώρος και τα νησιά του Ιονίου αποτέλεσαν τους χώρους προέλευσης των μεταναστευτικών ρευμάτων κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821
3. Το κύριο πρόβλημα μετά το πέρας των Βαλκανικών Πολέμων ήταν η παρουσία ισχυρών μειονοτικών ομάδων στις περιοχές που ενσωματώθηκαν στο Ελληνικό κράτος
4. Τον Απρίλιο του 1918 πραγματοποιείται η παράδοση της Τραπεζούντας από τον Τούρκο Βαλή Μεχμέτ Τζεμάλ Αζμή μπέη στο μητροπολίτη Χρύσανθο
5. Στην εφημερίδα «Το Θέρισο» ο Βενιζέλος δημοσίευσε πέντε άρθρα με τον τίτλο «Γεννηθήτω φως»

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Α2

α. Για ποιους λόγους δόθηκε βάρος στην αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής;

Μονάδες 12

β. Κάτω από ποιες συνθήκες ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος και ποια αποτελέσματα είχε η ίδρυσή της για την οικονομία του ελληνικού κράτους;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

ΠΗΓΗ 1

Όπως αναφέρθηκε, ο Τρικούπης δεν πολιτεύθηκε στις εκλογές του 1874. Υποστήριξε όμως τους Δημοσθένη Στάικο και Νικόλαο Σωτηρόπουλο, φίλους του Βούλγαρη (στα «στηλιτικά» ο δεύτερος πήγε με την αντιπολίτευση), για να κτυπήσει το Δεληγιώργη. Όταν βεβαιώθηκε για την αποτυχία του τελευταίου, δημοσίευσε στην εφημερίδα «Καιροί», στις 29 Ιουνίου, ανυπόγραφο άρθρο με τον τίτλο «Τις πταίει;». Με αυτό υποστήριζε ότι οι κυβερνήσεις που σχηματίστηκαν από το 1868 και διενήργησαν τις εκλογές ήταν καθαρά προσωπικές και όφειλαν την ύπαρξή τους «εις μόνην την απόλυτον χρήσιν της εν τω συντάγματι αναγεγραμμένης υπέρ του στέμματος προνομίας του διορισμού και της παύσεως των υπουργών». Στην προνομία, συνέχιζε, το Σύνταγμα δε βάζει ρητούς περιορισμούς, αλλά έμμεσους, εκείνους που απορρέουν από τα δικαιώματα που αναγνωρίζει το ίδιο στη βουλή. Οι περιορισμοί όμως αυτοί αγνοήθηκαν και έτσι το έθνος αντιμετωπίζει πάλι το δίλημμα: υποταγή στην αυθαιρεσία ή επανάσταση. Πριν από την επανάσταση έπρεπε να εξαντληθούν όλα τα προληπτικά μέτρα. Και ιδιαίτερα να ασκηθεί πίεση από την κοινή γνώμη στο στέμμα για να υιοθετήσει την αρχή, ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να σχηματίζονται από την πλειοψηφία της βουλής. Δεν είναι αντισυνταγματικό, ούτε αντικοινοβουλευτικό να σχηματίζεται κυβέρνηση από μειοψηφία. Θεμέλιο όμως του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος είναι η παρουσία δύο κομμάτων στη βουλή. Για να συγκροτηθούν αυτά τα δύο κόμματα, χρειάζεται όλοι να βεβαιωθούν ότι δε θα σχηματισθεί πια κυβέρνηση από τη μειοψηφία. Γιατί όσο τα μικρά κόμματα θα ελπίζουν ότι θα πάρουν την εντολή και τη διάλυση, δεν συγχωνεύονται με άλλα για να ιδρύσουν ένα μεγάλο κόμμα. «Ας αφεθή να λειτουργήσει το

πολίτευμα» συνέχιζε το άρθρο, «εν τη βεβαιότητι, ότι εκ της πλειονοψηφίας της βουλής μορφώνεται η κυβέρνηση και ταχέως θα ίδωμεν την Βουλήν συντασσομένην εις δύο κόμματα. Ουδέν των θεμελιωδών ζητημάτων άτινα εν Γαλλία ή Ιταλία διαιρούσι τους πολίτευομένους εις πολλά κόμματα, έχομεν εν Ελλάδι· τα πολλά κόμματα παρ' ημίν είναι αποτέλεσμα της προσκλήσεως των μειονοψηφιών εις την εξουσίαν».

Το άρθρο ήταν πιο ήπιο συγκριτικά με ορισμένες αγορεύσεις στη βουλή. Δημοσιεύθηκε όμως τρεις μέρες μετά το τέλος των εκλογών, και τις χαρακτήριζε νόθες. Εξάλλου η επίθεση κατά του βασιλιά και ο υπαινιγμός για επανάσταση άγγιζαν τον ποινικό νόμο. Γι' αυτό κατασχέθηκαν τα φύλλα της εφημερίδας και έγινε ποινική δίωξη κατά του εκδότη της Πέτρου Κανελλίδη. Ο Τρικούπης έσπευσε με επιστολή του να πληροφορήσει τον εισαγγελέα ότι αυτός ήταν ο συντάκτης του άρθρου, που είχε μάλιστα δημοσιευθεί όταν απουσίαζε ο Κανελλίδης και έτσι δεν ήξερε το περιεχόμενό του. Η δήλωση αυτή του Τρικούπη είχε ως αποτέλεσμα την ανάκριση και την προφυλάκισή του στις 6 Ιουλίου. Αποφυλακίσθηκε όμως με εγγύηση στις 10, και απαλλάχθηκε με βούλευμα του συμβουλίου Πλημμελειοδικών της Αθήνας, στις 23.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τομ.ΙΓ', σελ.291-293

ΠΗΓΗ 2

Βασιλικός λόγος στη Βουλή, 11 Αυγούστου 1875

«Όπως πλήρης υπήρξεν ο προς τα δικαιώματα του λαού περί την εκλογήν των βουλευτών σεβασμός της κυβερνήσεώς μου, ούτως ενδελεχής θέλει είσθαι η παρ' εμού αναγνώρησις των από του γράμματος και του πνεύματος του συντάγματος στηριζομένων προνομίων των εκλεκτών του Έθνους. Αι προνομία αύται της Βουλής ανταποκρίνονται προς καθήκοντα επιβαλλόμενα εις αυτήν. Απαιτών ως απαραίτητον προσόν των καλουμένων παρ' εμού εις την κυβέρνησιν του τόπου την δεδηλωμένην προς αυτούς εμπροστούνην της πλειονοψηφίας των αντιπροσώπων του Έθνους, απεκδέχομαι ίνα η Βουλή καθιστά εφικτήν την ύπαρξιν του προσόντος τούτου, ου άνευ αποβαίνει αδύνατος η εναρμόνιος λειτουργία του πολιτεύματος».

Με βάση τις πηγές και τις ιστορικές σας γνώσεις να απαντήσετε στα εξής ερωτήματα: Κάτω από ποιες συνθήκες ο Χ.Τρικούπης δημοσίευσε το άρθρο «Τις πταίει;»; Ποιες ήταν οι συνέπειες αυτής της κίνησης;

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ Β2

Στηριζόμενοι σε χωρία του παρακάτω κειμένου και αξιοποιώντας τις ιστορικές γνώσεις σας, να εξηγήσετε ποια ήταν τα προβλήματα τα οποία παρουσιάστηκαν μετά τα πρώτα δύο χρόνια της λειτουργίας της Κρητικής Πολιτείας και τα οποία σταδιακά οδήγησαν στην επανάσταση στο Θέρισο.

Μονάδες 25

Η πίστη στην ενωτική αναγκαιότητα είχε σφραγίζει την πολιτική δράση και την αγωνιστική συμμετοχή του Ελευθέριου Βενιζέλου στην κοινοβουλευτική ζωή και την επαναστατική αναταραχή της γενέτειράς του. (...) Η προσήλωση όμως του Κρητικού ηγέτη στην ενωτική ιδέα, ενιαία συνισταμένη του πολιτικού προγράμματος όλων των κομματικών μερίδων της Μεγαλονήσου, δε συμβάδιζε πάντοτε με την υιοθέτηση μιας ταυτόσημης τακτικής στην προβολή της κοινής εθνικής επιδιώξεως. Από την πρώτη ανάμιξή του στην ενεργό πολιτική το 1881, ως την ανάρρησή του στο αξίωμα του Συμβούλου της Κρητικής Πολιτείας, ο Βενιζέλος είχε επανειλημμένα διατυπώσει και συχνά επιβάλλει τις προσωπικές του θέσεις, εκφράζοντας μια αντίληψη ρεαλιστική στην σύλληψη και δυναμική στο ρεαλισμό της. (...) Στην πρακτική της εφαρμογή, η διπλωματική στρατηγική του Βενιζέλου κατέτεινε στην εξασφάλιση των προϋποθέσεων, που θα επέτρεπαν τη δυναμική προσαρμογή στον αδυσώπητο διεθνή ανταγωνισμό. Το 1896, δε δίστασε να υποστηρίξει την αρχή ότι τα μικρά έθνη, όχι μόνο έχουν συμφέρον να αποφεύγουν τη σύγκρουση με τις Μεγάλες

Δυνάμεις αλλά και να προσαρμόζονται στις περιστάσεις και να επιδιώκουν την εκπλήρωση των εθνικών τους διεκδικήσεων κατά στάδια.

Η πεποίθηση στη μακροπρόθεσμη αποδοτικότητα των συμμαχικών δεσμών με τις ισχυρές ναυτικές δυνάμεις της Μεσογείου, και ιδιαίτερα τα μεγάλα δημοκρατικά έθνη της δυτικής Ευρώπης, σε συνδυασμό με την πίστη στην ανάγκη της εσωτερικής οργανώσεως και ενδυναμώσεως του έθνους αποτέλεσε έκτοτε τη βασική συνισταμένη της διπλωματικής δράσεως του Κρητικού ηγέτη (...).

Κάτω από την επίδραση των γενικών αυτών καθοριστικών κριτηρίων, ο σύμβουλος της Δικαιοσύνης εισηγήθηκε εμπιστευτικά στον ύπατο αρμοστή το καλοκαίρι του 1900, τη διπλωματική μεθόδευση της σταδιακής εξελίξεως προς την ενωτική λύση: Η άμεση επίτευξη της ενώσεως ήταν αδύνατη· η παράταση όμως του καθεστώτος της αρμοσθείας ανέστειλε την εφαρμογή των μέτρων που θα επέτρεπαν τη βαθμιαία απαλλαγή της Μεγαλονήσου από τα δεσμά της διεθνούς εξαρτήσεως· έτσι επέβαλλε την άμεση υποταγή της στην απόφαση των Μεγάλων Δυνάμεων και την καθιστούσε έρμαιο των αντικρουόμενων ευρωπαϊκών συμφερόντων· αντίθετα, η ολοκλήρωση της αυτονομίας, σύμφωνη προς τις υποσχέσεις των Δυνάμεων και τις προβλέψεις του Συντάγματος, θα συντελούσε στην προαγωγή των εθνικών συμφερόντων στο εξωτερικό και την κατοχύρωση της αυτοδιοικήσεως στο εσωτερικό, ιδίως μετά τη διοργάνωση της πολιτοφυλακής από Έλληνες αξιωματικούς και την παράλληλη αποχώρηση των διεθνών στρατευμάτων· τελικά, ο παραμερισμός βασικών ανασταλτικών παραγόντων, όπως η παρουσία των ξένων αghμάτων και η διοίκηση της Μεγαλονήσου από εντολοδόχο των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων, θα άνοιγε την προοπτική μιας εξελίξεως ανάλογης προς το καθεστώς της ανατολικής Ρωμυλίας.

Ο ύπατος αρμοστής αντέδρασε στις εισηγήσεις του Βενιζέλου. Η αρνητική όμως θέση του Γεωργίου δεν αφόπλισε τον τελευταίο. Αντίθετα, μετά την κατηγορηματική απόρριψη των πριγκιπικών προτάσεων και την ταυτόχρονη υπόσχεση κάτω πιθανότατα και από την επήρεια των εισηγήσεων του Γάλλου προξένου στα Χανιά Paul Blanc, για την ευμενή εξέταση κάθε προτάσεως, «η οποία θα ταις υπεβάλλετο επί τω σκοπώ της βελτιώσεως της καταστάσεως της νήσου», επανέφερε ανεπίσημα την πρότασή του στο ηγεμονικό συμβούλιο της 22 Φεβρουαρίου/7 Μαρτίου 1901.

Η νέα αυτή πρωτοβουλία του Ελευθερίου Βενιζέλου προκάλεσε την άμεση και αποφασιστική αντίδραση του πρίγκιπα Γεωργίου. Η εισηγήσή του προσέκρουε τόσο στη γενική αρχή της ουσιαστικής διαχειρίσεως των διπλωματικών θεμάτων, ιδίως μάλιστα του Κρητικού, από τη Δυναστεία, όσο και στην ειδικότερη αντίληψη της τελευταίας αυτής γύρω από τη μεθόδευση του εθνικού αγώνα. Ο ύπατος αρμοστής, φορέας των εντολών της Αυλής των Αθηνών, με τη συγκατάθεση πάντοτε και της ελληνικής κυβερνήσεως, απέκρουε τη συμβιβαστική εξελικτική διαδικασία και επιδίωκε περισσότερο να καταστήσει αβάστακτη την πίεση από τις εσωτερικές συνθήκες, με την ελπίδα να εκβιάσει την ταχύτερη κατά το δυνατό συγκατάνευση των ευρωπαϊκών Δυνάμεων στην ενωτική λύση.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τομ.ΙΔ΄, σελ.202

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

- α. 1) σελ.151-152: «Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης ...περιουσίας των ανταλλαξίμων»
- 2) Γύρω στο 1925 περίπου η βρετανική εταιρεία ΠΑΟΥΕΡ ανέλαβε την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στη πρωτεύουσα αλλά και τη δημιουργία σύγχρονου δικτύου αστικών συγκοινωνιών, βασισμένου σε ηλεκτροκίνητα τραμ και λεωφορεία.
- 3) Μετά τη δημοσίευση των πέντε άρθρων από τον Βενιζέλο με τον τίτλο «Γεννηθήτω φως» ο Γεώργιος ακολούθησε πολιτική αδιαλλαξίας και προχώρησε σε μέτρα περισσότερο αυταρχικά, με την απαγόρευση της ελευθεροτυπίας και με διώξεις και φυλακίσεις διακεκριμένων μελών της κρητικής αντιπολίτευσης. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, τα πολιτικά πράγματα στην Κρήτη

οδηγήθηκαν σε πλήρες αδιέξοδο και όλες οι προσπάθειες συνδιαλλαγής των αντίπαλων πολιτικών μερίδων ναυάγησαν. Γύρω από το Βενιζέλο συνασπίστηκαν όσοι ήταν δυσαρεστημένοι από την αυταρχική πολιτική του Πρίγκιπα και σχηματίστηκε μια ισχυρότατη «Ηνωμένη Αντιπολίτευσις». Έμπιστοι συνεργάτες του Βενιζέλου ήταν ο Κ.Φούμης και ο Κ.Μάνος. Οι τρεις αυτοί αποτέλεσαν μια τριανδρία που δεν δίστασε να προχωρήσει σε δυναμική αντιμετώπιση αναμέτρηση με τον Πρίγκιπα.

β. 1. Σ, 2. Λ, 3. Σ, 4. Λ, 5. Λ.

ΘΕΜΑ Α2

α. σελ.154: «Η ΕΑΠ διέκρινε την αποκατάσταση ... αντί εργατικού προλεταριάτου».

β. σελ.53: «Το 1927, με αφορμή το αίτημα της Ελλάδας ... που ξεκίνησε από την Νέα Υόρκη το 1929».

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Το Νοέμβριο του 1862 έγιναν εκλογές αντιπροσώπων για Εθνοσυνέλευση, η οποία θα ψήφιζε νέο σύνταγμα. Μεταξύ άλλων η Εθνοσυνέλευση, παρά την έντονη αντίδραση του βασιλιά Γεωργίου Α΄, επέβαλε την αρχή να προέρχεται η κυβέρνηση από την κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Αυτό που δεν ορίστηκε με σαφήνεια, διότι θεωρήθηκε αυτονόητο, ήταν ότι ο βασιλιάς όφειλε να δώσει την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης σε βουλευτή του κόμματος που είχε την εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας της Βουλής. Ο Γεώργιος εκμεταλλεύτηκε αυτήν την ασάφεια, για να διορίζει κυβερνήσεις της αρεσκείας του. Την αυθαιρεσία αυτή τη διαπιστώνει και την καταγγέλλει ο νέος τότε πολιτικός Χαρίλαος Τρικούπης στο ανυπόγραφο άρθρο του με τίτλο «Τις ππαιεί;», που δημοσιεύεται στην εφημερίδα «Καιροί» στις 29 Ιουνίου 1874. Ο Τρικούπης υποστηρίζει πως οι κυβερνήσεις που υπάρχουν από το 1868 οφείλουν την ύπαρξή τους αποκλειστικά στην απόλυτη χρήση του προνομίου που παρέχεται από το Σύνταγμα στο βασιλιά για να διορίζει και να παύει υπουργούς. Αναγνωρίζει πως το ίδιο το Σύνταγμα μόνο έμμεσους περιορισμούς βάζει στο Βασιλιά μέσω των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει στη Βουλή. Ο Βασιλιάς όμως, εφόσον αυτοί δεν είναι ρητοί «προτιμάει» να τους αγνοεί, οδηγώντας το λαό να πρέπει τελικά να διαλέξει, κατά τον Τρικούπη, την απόλυτη υποταγή στο πρόσωπο του ή την επανάσταση. Ο Τρικούπης αναγνωρίζει ότι αυτό που πράττει ο Γεώργιος δεν είναι ούτε αντισυνταγματικό ούτε αντικοινοβουλευτικό αλλά αφήνει να κυριαρχεί η πολιτική αστάθεια. Μόνη λύση στο πρόβλημα είναι η συγκρότηση δύο μεγάλων κομμάτων εξουσίας, σύμφωνα με το πρότυπο της Αγγλίας, το οποίο, κατά το πρώτο παράθεμα, χαρακτηρίζεται ως θεμέλιο του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος. Για να καταστεί αυτό δυνατό, έπρεπε ο βασιλιάς να αναθέτει την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης μόνο σε πολιτικό ο οποίος σαφώς είχε τη «δεδηλωμένη» εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας των βουλευτών. Αυτό θα στερούσε από τα κόμματα μειοψηφίας της δυνατότητα να σχηματίζουν κυβέρνηση, θα τα ωθούσε σε συνένωση με τα μεγάλα και θα είχε ως αποτέλεσμα σταθερότερες κυβερνήσεις πλειοψηφίας. Ο Τρικούπης μάλιστα στο άρθρο του υποστηρίζει πως στην Ελλάδα δε υπάρχει κανένα από τα ζητήματα τα οποία στη Γαλλία και Ιταλία διαιρούν τους πολιτικούς σε πολλά κόμματα, και πως ο μόνο λόγος ύπαρξής τους είναι το γεγονός ότι έτσι έχουν την ευκαιρία να κληθούν στην κατάληψη της εξουσίας.

Το πρώτο παράθεμα μας πληροφορεί ότι, παρόλο που το άρθρο δεν ήταν τόσο μαχητικό όσο κάποιες αγορεύσεις στη Βουλή, επειδή χαρακτήρισε νόθες τις εκλογές που μόλις πριν λίγο είχαν λάβει χώρα και θεωρήθηκε ότι αποτελούσε επίθεση κατά του βασιλιά και υπαινιγμός (παρακίνηση;) για επανάσταση, υπήρξαν άμεσες και δραστικές συνέπειες: κατάσχεση φύλλων και ποινική δίωξη του εκδότη της εφημερίδας Πέτρου Κανελλίδη. Ο Τρικούπης ανέλαβε πλήρως την ευθύνη συγγραφής και δημοσίευσης του άρθρου με επιστολή του προς το εισαγγελέα, με αποτέλεσμα την προφυλάκισή του στις 6 Ιουλίου 1874. Αφήνεται ελεύθερος με εγγύηση και απαλλάσσεται με βούλευμα στις 23 Ιουλίου. Οι εξελίξεις έχουν δρομολογηθεί. Η αρχή της δεδηλωμένης ψηφίζεται το 1875. Ο βασιλιάς υπό την πίεση της αντιπολίτευσης και του

επαναστατικού αναβρασμού του λαού, υιοθέτησε τελικά την άποψη του Τρικούπη, η οποία αποτελεί τομή στην πολιτική ιστορία της χώρας, καθώς οδήγησε σε μεταβολή του πολιτικού τοπίου. Η αλλαγή στάσης του βασιλιά φαίνεται ολοκάθαρα στο λόγο στη Βουλή στις 11 Αυγούστου 1875, απόσπασμα του οποίου έχουμε στο δεύτερο παράθεμα. Όχι μόνο αναγνωρίζει την αναγκαιότητα ύπαρξης της αρχής της δεδηλωμένης αλλά και διατείνεται πως χωρίς κυβέρνηση που να έχει τη δηλωμένη εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας των βουλευτών είναι αδύνατον το πολίτευμα να λειτουργήσει αρμονικά. Οι νέες θέσεις του βασίζονται, σύμφωνα με τα λεγόμενά του, στην πλήρη αναγνώριση εκ μέρους του των προνομίων των βουλευτών που βασίζονται στο γράμμα αλλά και στο πνεύμα του Συντάγματος: όχι μόνο δηλαδή σε ό,τι ρητά καθόριζε το Σύνταγμα αλλά και σε ό,τι είναι σύμφωνο με τις γενικότερες καταστάσεις, κλίμα και γραμμή που έχει καθιερώσει.

Κατόπιν αυτών των αλλαγών νέα σελίδα ανοίγει στην πολιτική ζωή της χώρας. Η μεταβατική περίοδος θα οδηγήσει στις εκλογές του 188, στις οποίες τα δύο μεγάλα κόμματα συγκεντρώνουν το 92,2% των εδρών του Κοινοβουλίου. Το κοινοβουλευτικό σύστημα και ο δικομματισμός θεμελιώθηκαν .

ΘΕΜΑ Β2

Η πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας εργάστηκε με ζήλο και απέδωσε σε σύντομο χρονικό διάστημα σημαντικό έργο. Το θετικό και αισιόδοξο κλίμα όμως των δύο πρώτων ετών της λειτουργίας του νέου καθεστώτος άρχισαν να σκιάζουν απειλητικά σύννεφα, τα οποία επρόκειτο να δημιουργήσουν λίγο αργότερα σοβαρή εσωτερική κρίση. Το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας ήταν υπερβολικά συντηρητικό και παραχωρούσε στον ηγεμόνα, όπως ονομάστηκε ο Ύπατος Αρμοστής, υπερεξουσίες, που εύκολα μπορούσαν να τον οδηγήσουν σε δεσποτική συμπεριφορά. Επιπλέον, η ασάφεια στον ακριβή καθορισμό αρμοδιοτήτων δημιουργούσε τριβές και προσωπικές αντιπαραθέσεις στο έργο της διοίκησης. Οι τοπικοί παράγοντες της Κρήτης, που πολέμησαν για την ελευθερία του νησιού και στήριξαν με ενθουσιασμό τον Πρίγκιπα, έβλεπαν τώρα με δυσφορία και πικρία να παραγκωνίζονται και να διορίζονται σε καίριες θέσεις Αθηναίοι σύμβουλοι του Γεωργίου, που αγνοούσαν τα κρητικά πράγματα και την ψυχολογία των Κρητών.

Αλλά το πιο σημαντικό ήταν η διαχείριση του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Στο ουσιώδες αυτό ζήτημα παρατηρήθηκε εξ αρχής διάσταση απόψεων μεταξύ του Γεωργίου και του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ο Γεώργιος πίστευε ότι η λύση του εθνικού ζητήματος θα ωριμάζε με συνεχείς παραστάσεις και υπομνήματα προς τις Μεγάλες Δυνάμεις, ώστε, όπως αναφέρει το παράθεμα, να ασκηθεί αβάστακτη πίεση προς αυτές που θα τις αναγκάσει να δώσουν τη συγκατάθεσή τους για την ένωση, ενώ ο Βενιζέλος, βλέποντας τα πράγματα πρακτικότερα και ρεαλιστικότερα, θεωρούσε ότι η λύση έπρεπε να είναι σταδιακή, με βαθμιαίες κατακτήσεις.

Το παράθεμα από την *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* επιβεβαιώνει τις ιστορικές μας γνώσεις σχετικά με τη στάση του Βενιζέλου απέναντι στο θέμα της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα, ή καλύτερα στο δρόμο που έπρεπε να ακολουθηθεί, ώστε αυτή να επιτευχθεί. Είναι φανερό πως σε όλη τη διάρκεια της πολιτικής του σταδιοδρομίας, εφάρμοζε τη δική του τακτική που είχε πιο ρεαλιστική και πιο δυναμική διάσταση σε σχέση με τους υπόλοιπους παράγοντες της Κρήτης. Η εκπλήρωση των εθνικών διεκδικήσεων κατά στάδια θα έφερνε την Κρήτη όλο και πιο κοντά στην πολυπόθητη ένωση με την Ελλάδα, ακόμη κι αν αυτό σήμαινε πολιτικές κινήσεις σε «αρμονία» με τις Μεγάλες Δυνάμεις. Την Ιδεολογία αυτή ο Βενιζέλος την εφάρμοσε με συνέπεια στον πολιτικό του βίο και αργότερα, ως πρωθυπουργός πλέον της Ελλάδας.

Η πολιτική σκέψη και πράξη του Βενιζέλου εν γένει οριζόταν από δύο βασικές παραμέτρους: «εσωτερική οργάνωση» και «ενδυνάμωση» από τη μια, και συμμαχίες με τα δημοκρατικά, δυνατά, κράτη της Δυτικής Ευρώπης από την άλλη.

Οι θέσεις αυτές του Βενιζέλου είναι που οδηγούν στην εισήγηση σχεδίου προς τον πρίγκιπα Γεώργιο το καλοκαίρι του 1900. Το παράθεμα παρουσιάζει αδρά τις συνθήκες που θα οδηγήσουν ύστερα από λίγους μήνες στην απόλυση του Βενιζέλου από τη θέση του Υπουργού Δικαιοσύνης και φωτίζει και άλλα σημεία της κριτικής του. Ο Βενιζέλος, στην εμπιστευτική του εισήγηση προς τον Γεώργιο, επεσήμαινε πως η συνέχιση του καθεστώτος Αρμοστείας, που ίσχυε στην Κρήτη,

παρέτεινε την εξάρτησή της από τις Μεγάλες Δυνάμεις και τη «χρησιμοποίησή» της ανάλογα με τις διαθέσεις και τα συμφέροντά αυτών. Η ολοκλήρωση της αυτονομίας, στόχος που προέβλεπε το Σύνταγμα και είχαν υποσχεθεί οι Μεγάλες Δυνάμεις, θα έδινε ώθηση στα επόμενα βήματα των Κρητικών επιδιώξεων. Ως πρώτη μάλιστα κατάκτηση θεωρούσε την απομάκρυνση των ξένων στρατευμάτων από τις κρητικές πόλεις και την αντικατάστασή τους από ντόπια πολιτοφυλακή, με Έλληνες αξιωματικούς. Η κάλυψη συνεπώς αυτών των δύο προϋποθέσεων (κατάργηση του θεσμού της Αρμοστείας και αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων από την Κρήτη) θα έφερναν πιο κοντά την Κρήτη σε ένα καθεστώς ανάλογο με την αυτονομία της Ρωμυλίας.

Η αρνητική αντίδραση του πρίγκιπα σε αυτό το σχέδιο δεν πτόησε τον Βενιζέλο, ο οποίος ενθαρρυνμένος και από τις θετικές εισηγήσεις των ξένων αντιπροσώπων (με συγκεκριμένη αναφορά στο παράθεμα στις δηλώσεις Γάλλου προξένου στα Χανιά Paul Blanc) και μετά την αποτυχία του Γεωργίου να πετύχει πρόοδο στο Κρητικό ζήτημα με τις δικές του μεθόδους, προχώρησε στις 22 Φεβρουαρίου/7 Μαρτίου του 1901 σε επαναφορά της πρότασης στο ηγεμονικό συμβούλιο.

Η αντίδραση του πρίγκιπα ήταν άμεση, καθώς οι κινήσεις του Βενιζέλου αντιβαίνουν σε κινήσεις δικές του, που εγκρίνονται από τον βασιλικό κύκλο της Ελλάδας και την Ελληνική κυβέρνηση.

Η διάσταση των απόψεων στο πολιτικό ζήτημα δεν άργησε να λάβει την μορφή προσωπικής αντιπαράθεσης. Ο Βενιζέλος είχε καταστήσει σαφές ότι δεν αναγνωρίζει στον Πρίγκιπα το δικαίωμα να διαχειρίζεται προσωπικώς το εθνικό ζήτημα της Κρήτης: «Ως ένας εκ των τριακοσίων χιλιάδων Κρητών, δεν σας εκχωρώ το δικαίωμά μου, ώστε μόνος σεις να ρυθμίζετε αυτοβούλως την εθνικήν πολιτικήν του τόπου μου!». Κακοί σύμβουλοι του Γεωργίου διοχέτευαν χαλκευμένα και συκοφαντικά κείμενα στις αθηναϊκές εφημερίδες εναντίον του Ελευθερίου Βενιζέλου, γεγονός που δημιούργησε βαρύ κλίμα διχασμού.

Η κρίση κορυφώθηκε στις 18 Μαρτίου 1901, όταν ο Γεώργιος απέλυσε τον Βενιζέλο από το αξίωμα του υπουργού. Η κατάσταση που θα διαμορφωθεί μετά από αυτό σταδιακά θα οδηγήσει στην επανάσταση στο Θέρισο στις 10 Μαρτίου 1905.

Επιμέλεια: Χριστίνα Λεωνιδοπούλου, Φιλολογος